

מיתבי סתירה לדברי הלשון השניה מברייתא:

להקשות על לשון זו מהברייתא [האומרת שאם לא הגריל – כשר]:

שנו בברייתא: **מצוה להגריל. ואם לא הגריל** [אלא אמר שעיר זה לה' ושעיר זה לעזאזל] **כשר בדיעבד.**

בשלמא למאן דאמר [רבי יוחנן] שעליית הגורל **לא מעכבא, הא** – הברייתא הזאת **מני** – מי שנאה? **רבי יהודה היא** [הסובר שעבודה הנעשית בחוץ בבגדי לבן אינה מעכבת].

וקשה מן הברייתא על שיטת רבי ינאי שאמר עליית הגורל מעכבת.

אלא – אבל **למאן דאמר** [רבי ינאי] שעליית הגורל **מעכבא** אפילו לדעת רבי יהודה, מפני ששנה בה הכתוב לעכב, קשה: **הא**, ברייתא זו, האומרת שאם לא הגריל כשר בדיעבד – **מני**, מי שנאה? (1)

בשלמא להך לישנא – אמנם מובן ללשון הראשונה **דאמרת, אליבא דרבי יהודה כולי עלמא** [רבי ינאי ורבי יוחנן **לא פליגי** – הכל מודים [לשיטת רבי יהודה] בעליית הגורל **דלא מעכבא**, לפי זה יש לתרץ:

ומתרצינן: **תני**, יש לשנות את דברי הברייתא כאילו היתה כתובה בנוסח אחר: **"מצוה להניח את הגורלות על השעירים, ואם לא הניח – כשר"**. (2)

הא – ברייתא זו [האומרת שאם לא הגריל – כשר בדיעבד], **מני** – מי התנא ששנאה? **רבי יהודה היא**. ואף רבי ינאי מודה שרבי יהודה סובר – עליית הגורל אינה מעכבת.

ובדבר זה הכל מודים, שאף על פי שלדעת רבי ינאי [בלשון השניה] ההגדרה מעכבת אפילו לרבי יהודה, משום ששנה בה הכתוב, מכל מקום הנחת הגורלות על השעירים אינה מעכבת, מפני שלא שנה בה הכתוב.

א-ח **אלא להך לישנא** האחרונה, **דאמרת פליגי**,

שרבי ינאי ורבי יוחנן נחלקו בשיטת רבי יהודה [ודעת רבי ינאי שהגדרה מעכבת], יש

בפירוש שהגדרה אינה מעכבת. ואם כן קשה, מדוע הגמרא כאן לא העמידה את הברייתא [מצוה להגריל ואם לא הגריל כשר] כרבי שמעון?

תירצו התוספות ישנים: הגמרא כאן עדיין לא ידעה את דברי רבי שמעון, ועיין שם תירוץ נוסף. וכן כתבו תוספות הרא"ש וריטב"א.

והתוספות כתבו שבסוף הברייתא נשנו דברי רבי שמעון, ובהכרח שתחילת הברייתא אינה כרבי שמעון.

בכלל כל מקום ששנה הכתוב בקדשים, שמעכב. ואפילו מאן דאמר הגדרה מעכבת מודה שבדרך כלל לא נאמר הכלל [שכל מקום ששנה הכתוב בקדשים, מעכב] אלא בלשון ציווי, אלא שכאן שנאמרה "חוקה" לענין זה מועיל גם "אשר עלה" "אשר עלה" אף על פי שאינו לשון ציווי. תוספות.

והשיח יצחק כתב שמרש"י נראה שאין צריך את הגילוי של "חוקה" ללמד ש"אשר עלה" "אשר עלה" מעכב. עיין שם.

2. אין כוונת הגמרא להגיה את הברייתא אלא

1. לקמן הגמרא מביאה שרבי שמעון אומר

[אלא נאמר בה הנחה פעם אחת בלבד: "ונתן אהרן על שני השעירים גרלות". ויקרא טז ח].

תא שמע ראייה ללשון הראשונה:

שנינו בברייתא: מצוה להגריל על השעירים, ולהתודות על שעיר המשתלח לעזאזל.⁽³⁾ ואם לא הגריל ולא התודה, הקרבן כשר בדיעבד.

ומכאן ראייה ללשון הראשונה שהכל מודים אליבא דרבי יהודה שההגרה לא מעכבת.

ומכאן קושיה על הלשון השניה, שרבי ינאי סובר שהגרה מעכבת בדיעבד לדברי הכל [אפילו לדעת רבי יהודה].

וכי תימא אולי תרצה לתרץ ולומר הכי נמי גם כאן נפרש את דברי הברייתא: "מצוה להניח [גורלות] ולהתודות. ואם לא הניח ולא התודה — כשר" [כשם שתירצנו על הברייתא דלעיל].

אי אפשר לתרץ כך:

שהרי אימא סיפא, אביא לך ראייה מסוף דברי הברייתא:

רבי שמעון אומר: אם לא הגריל — כשר, וכמו שאמר תנא קמא. אבל אם לא התודה — פסול, שלא כדברי תנא קמא.

ורבי שמעון מתייחס לדברי תנא קמא, ולכן יש לשאול:

מאי מה פירוש "לא הגריל" שאמר רבי שמעון?

אילימא, אם נפרש שהוא לא הניח את הגרלות על השעירים, וכמו שפירשנו לדעת תנא קמא [שרבי שמעון מתייחס לדבריו].

אם כך, יש לדייק מזה: מכלל, דרבי שמעון סבר שדוקא ההנחה על השעירים לא מעכבת, אבל ההגרה עצמה מעכבת.

וזה לא יתכן. כי הרי יש להוכיח מברייתא שרבי שמעון ודאי סובר שאפילו ההגרה לא מעכבת!

והתניא בברייתא: מת אחד מהן משני השעירים, אחרי ההגרה, ונשאר שעיר אחד בלבד [לה' או לעזאזל], וצריך להביא שעיר נוסף להשלים את החסר.

ואי אפשר להגריל על שני השעירים שנית [אחרי שהביאו שעיר נוסף במקום השעיר שמת], לפי שהשעיר הנשאר מן הגורל הראשון, כבר חל עליו קדושת קרבן [לה' או לעזאזל], ואי אפשר לשנותו על ידי הגרה חוזרת.

הא כיצד יעשו?

מביא את הכירו, את השעיר החסר שלא בהגרה.

כגון אם מת שעיר של "השם", מביא שעיר נוסף ומקדיש אותו לשם "עזאזל" בלא

שמעון הסתפק מהי דעת חכמים.
3. שנאמר [ויקרא טז כא]: "והתודה עליו את כל עונות בני ישראל" וגו'. רש"י.

לפרש ש"לא הגריל" היינו לא הניח גורל. תוספות. ריטב"א. [עיין שם] וכן כתב תוספות הרא"ש והוכיח כן מדברי הגמרא להלן שרבי

הגרלה, דברי רבי שמעון.

ומוכח שרבי שמעון סובר שהגרלה אינה מעכבת.⁽⁴⁾ ובהכרח שכך אמרה הברייתא לעיל: "רבי שמעון אומר: לא הגריל – כשר [וכדברי תנא קמא]. אבל אם לא התודה – פסול [שלא כדברי תנא קמא]".

וכיון שרבי שמעון מתייחס לדברי תנא קמא, בהכרח גם תנא קמא עצמו שאמר "לא הגריל" התכוין לומר שלא העלה גורל מן הקלפי [ואין כוונתו לומר שלא הניח גורלות על השעירים]!

ועכשיו חוזרת הקושיא שהקשנו מדברי תנא קמא על הלשון השניה [הסוברת שלפי רבי ינאי אם לא העלה גורלות מן הקלפי פסול לדברי הכל]. שהרי תנא קמא בברייתא אמר שאם לא העלה גורלות כשר! ומי שנה את דברי תנא קמא בברייתא?⁽⁵⁾

ומתרצינן: לעולם יש לומר כמו שתירצנו לעיל, שתנא קמא דיבר על הנחת הגורלות על השעירים. ולא על עליית הגורל מן הקלפי.

ומה שהוכחנו מתוך דברי רבי שמעון שדיבר בעליית הגורל מן הקלפי, שגם תנא קמא דיבר בזה, יש לדחות:

רבי שמעון הסתפק בדברי חכמים, ולא ידע מאי קאמרי רבנן⁽⁶⁾ ב"מצוה להגריל ולהתודות, לא הגריל ולא התודה כשר" – האם הם דיברו על עליית הגורל מן הקלפי, או על הנחת הגורל על השעירים.

ולכן רבי שמעון הכי קאמר להו:

אי, אם כשאמרתם "הגרלה" [שאינה מעכבת בדיעבד], הגרלה מהקלפי ממש קא אמריתו – פליגנא עלייכו בחדא. אזי אני חולק אני עליכם רק בדבר אחד בלבד [בענין וידוי]. וזהו שאמר רבי שמעון בברייתא: לא הגריל כשר [בדיעבד, כדעת רבנן]. אבל אם לא התודה פסול [שלא כדעתם].

אבל, אי "הגרלה" דקאמרייתו, היינו, כונתכם היא, להנחה בלבד,⁽⁷⁾ ורק בהנחה אמרתם שאם לא הניח כשר, אבל בהגרלה אתם [רבנן] סוברים שאם לא הגריל פסול – הרי פליגנא עלייכו בתרתי. אני חולק עליכם בשני דברים:

א. בעליית גורל מן הקלפי, שאתם פוסלים בדיעבד – אני מכשיר.

ב. בוידוי, שאתם סוברים שאם לא התודה כשר בדיעבד – אני פוסל.⁽⁸⁾

4. ואף על פי שמצוה לערוך הגרלה, את המצוה הוא כבר קיים בהגרלה הראשונה. ריטב"א.

5. ואף על פי שרבי שמעון ודאי סובר שהגרלה אינה מעכבת, הגמרא לא אמרה שתנא קמא שבברייתא סובר כרבי שמעון בזה, כי היות ורבי שמעון חולק על תנא קמא, בהכרח שלא הוא עצמו התנא קמא, והגמרא מחפשת מיהו תנא קמא.

6. כוונת הגמרא לתנא קמא.

7. שההנחה היא גמר ההגרלה. ריטב"א ד"ה תני. ותוספות [ד"ה הא] כתבו ש"לא הגריל" היינו לא הניח את הגורל.

8. התוספות הקשו: הרי לפי תירוץ הגמרא רבי שמעון שאמר לא הגריל ודאי התכוין לעליית

שאם הקדים את עבודת השעיר המאוחרת לפני עבודת הפר המוקדמת — נפסלה עבודת השעיר, וצריך לחזור ולעשותה אחרי שיעשה את עבודת הפר.

ואילו שעיר אין מעכב את הפר!

עבודת השעיר אין בכוחה לעכב [לפסול] את עבודת הפר.

שאם הקדים ועשה עבודת פר מאוחרת לפני שעשה את עבודת השעיר שלפניה, הרי עבודת הפר לא נפסלה [ולהלן נבאר את הדברים].

ודין זה נוהג **במתנות הדם שבפנים**, בקדש הקדשים [כפי שיבואר להלן].⁽¹⁰⁾

תא שמע ראייה מברייטא, שממנה יש להוכיח נגד הלשון השניה:

הברייטא שלפנינו דנה בכהן גדול המשנה בסדר עבודות הפר והשעיר הנעשים בפנים.

וכדי להבין את דברי הברייטא נקדים, שעבודות הפר לא היו נעשות בזו אחר זו. אלא הכהן הגדול התחיל בעבודות הפר, ולפני שסיים את עבודות הפר, עבר לעבודות השעיר [ועבודות נוספות] כדלהלן.⁽⁹⁾

שנינו בברייטא: פר מעכב את השעיר!

עבודת הפר — בכוחה לעכב [לפסול] את עבודת השעיר.

הכהנים].

ד. שוחט את הפר.

ה. מכניס את הכף [עם הקטורת] והמחתה [עם גחלים]. ונותן את הקטורת על האש בפנים.

ו. מזה מדם הפר כנגד הכפורת. ובין הבדים — בקדש הקדשים.

ז. שוחט את השעיר.

ח. מזה מדם השעיר כנגד הכפורת ובין הבדים — בקדש הקדשים.

ט. מזה מדם הפר כנגד הפרוכת — בהיכל.

י. מזה מדם השעיר כנגד הפרוכת — בהיכל. יא. מערב את דם הפר עם דם השעיר ונותן על מזבח הפנימי — בהיכל.

10. כך דעת רש"י אבל הרמב"ם מפרש שגם העבודות שבהיכל הן בכלל עבודות שבפנים. עיין לעיל לט, ב הערה 19 אות ב.

ורש"י כאן מפרש בזה הלשון: "במתנות שבפנים — קאמרי דסדר הפר מעכב את השעיר". ומשמע מלשונו שהברייטא מתייחסת רק לרישא שסדר הפר מעכב את השעיר. ולא

הגורל, אף על פי שהוא הסתפק שמא "לא הגריל" שאמרו רבנן היינו לא הניח. אם כן אנו רואים שיתכן שרבי שמעון נקט לשון שוה לרבנן וכוונתו היתה אחרת. ואם כך מדוע הגמרא הוצרכה לומר שרבי שמעון הסתפק בדעת חכמים? היה אפשר לומר ש"לא הגריל" שאמרו חכמים היינו לא הניח. ו"לא הגריל" שאמר רבי שמעון היינו "לא עלה"!

ותירצו: אם רבי שמעון הסתפק מה דעת חכמים. אפשר להבין שנקט לשון זהה לשלהם. אבל אם היה ברור לו שחכמים שאמרו "לא הגריל" התכוונו לומר לא הניח, הוא היה צריך לנקוט בלשון אחרת — "לא עלה הגורל". ועיין שיח יצחק על הגמרא ד"ה רבי שמעון.

9. רש"י סידר כאן את סדר מקצת עבודות היום הנחוצות להבנת דברי הברייטא.

א. וידי ראשון על הפר [שהתודה הכהן הגדול על עוונותיו ועל עונות ביתו].

ב. הגרלה על שני השעירים.

ג. וידי שני על הפר. [על עוונות כל

[עד כאן דברי הברייתא].

[ומתוך דברי הגמרא [להלן] מתבאר שאין הבדל עקרוני בין עבודות הפר לעבודות השעיר. אלא הברייתא סוברת שהכלל הוא: עבודות הנעשות בקדש הקדשים, נאמר בהם "חוקה", ולכן סדרן מעכב. ואילו העבודות הנעשות מחוץ לקדש הקדשים לא נאמר עליהם "חוקה", ואין סדרן מעכב, [כדעת רבי יהודה לעיל לט ב].

ועכשיו הגמרא מתחילה לבאר את ההבדל בין עבודות הפר והשעיר לאור הכלל הזה:

והיון בה: **בשלמא** זה שאמרה הברייתא ברישא: "**פר מעכב את השעיר**" הוא מובן, שמדובר במתנות שבפנים [כמו שהוזכר בסוף הברייתא].

וכוונת הברייתא היא לומר: **דאי אקדמיה** למתן דם השעיר מקמי פר, שאם הקדים את מתן דם השעיר בקדש הקדשים לפני מתן דם הפר, (11) — **לא עבד** לא עשה ולא כלום, כיון שעבודות הנעשות בפנים נאמר בהם "חוקה", וסדרן מעכב.

אלא, זה שאמרה הברייתא בסיפא "**שעיר אין מעכב** [פוסל] את הפר" — מאי ניהו? מה הן העבודות שבפר, שאינן נפסלות בשינוי הסדר [במתנות שבפנים]? (12)

אילימא, אם נאמר שכך היא כוונת הברייתא:

דאי אקדים, שאם הקדים ליתן את מתנות הפר **בחיכל** כנגד הפרוכת מקמי לפני שנתן את מתנות דם השעיר בפנים בקדש הקדשים [ויבכך ששינה את הסדר הראוי, שהיה צריך להזות קודם את דם השעיר בקדש הקדשים, ורק אחר כך להזות את דם הפר בהיכל].

לא יתכן לומר כך. כי מדוע לא יעכב השעיר את הפר? והרי "חוקה" כתיב בהו, במתנות השעיר בפנים כמו במתנות דם הפר בפנים!

וכיון שהוא איחר ועשה את מתנות השעיר בפנים רק אחרי שנתן את מתנות דם הפר בהיכל, הרי הן פוסלות את מתנות הפר שבאו לפניו, הואיל ומתנות הפר גרמו לשינוי הסדר של העבודות שבקדש הקדשים. (13)

מתנות השעיר היו מתנות שבפנים, שהרי בקדש הקדשים לעולם קדמו מתנות דם הפר לדם השעיר, כפי שמבואר לעיל הערה 9. ולכן הגמרא נאלצה לבאר שרק אחת מן העבודות היתה מתנה שבפנים. כדלהלן.

13. רש"י. וכוונתו אף על פי שעל מתנות הפר שבהיכל לא נאמרה "חוקה", מכל מקום כיון שהן גורמות לשינוי הסדר של מתנות השעיר שנאמרה בהן "חוקה", הן פסולות. ועיין תוספות ישנים [ותוספות רא"ש. וריטב"א].

לסיפא שהשעיר אינו מעכב את הפר. אך בגמרא להלן מוכח שגם הסיפא מדברת במתנות שבפנים.

ונראה שרש"י כאן רמז לדברי השיח יצחק [ד"ה לא דאקדים] בהוה אמינא של הגמרא. [דבריו מובאים להלן הערה 16].

11. מתן דם הפר שבקדש הקדשים קודם למתן דם השעיר. כדלעיל הערה 9. אותיות ו, ח.

12. בודאי אי אפשר לבאר שגם מתנות הפר וגם

ולמדנו מדברי הברייתא, שההגרה עצמה אינה מעכבת. ומכאן ראינו נגד הלשון השנייה, הסוברת שלדעת רבי ינאי ההגרה מעכבת לדברי הכל, ואפילו לרבי יהודה!

ודחינן: לא! הברייתא לא מדברת בהקדים את מתנות הפר שבפנים להגרה, ולעולם ההגרה עצמה מעכבת, ולכן גם סידרה מעכב.

ובמה דיברה הברייתא?

באופן דאקדים מתנות דפר במזבח הפנימי, ועשאן מקמי לפני מתנות דשעיר בהיכל, עשייהם עבודות חוץ הם.⁽¹⁵⁾

והברייתא — בשיטת רבי יהודה היא. דאמר: דברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ — מחוץ לקדש הקדשים, לא מעכבי — סידרם אינו מעכב [מפני שלא נאמר בהם "חוקה"].⁽¹⁶⁾

אך מיד הגמרא תמהה: והא "במתנות שבפנים" קתני — הרי הברייתא מפרשת

אלא לאו, בהכרח, שכך היא כוונת הברייתא: דאקדים [שהקדים] מתנות דפר בפנים — בקדש הקדשים, ועשאן מקמי [לפני] ההגרה על שני השעירים הנעשית בחוץ.

והברייתא חידשה שבאופן זה אין מתנות הפר נפסלות, אף על פי שהן נעשות בפנים [ועל עבודות שבפנים נאמר "חוקה"].

ועתה מוכיחה הגמרא:

ומדסדרא לא מעכבא, מאחר שלמדנו בברייתא שהמשנה את סדר ההגרה, אין השינוי מעכב [פוסל] את מתנות הדם. מכלל, שעיקרא הגרלה נמי לא מעכבא, ההגרה עצמה גם כן לא מעכבת. שאם נמנע מלהגירל והקדיש את השעירים בפה, הרי הם כשרים.

[ומכיון שההגרה עצמה אינה מעכבת מטעם זה אמרה הברייתא שאם הקדים ועשה את מתנות הפר שבפנים לפני ההגרה, אינו מעכב, מפני שאין זה נחשב ששינה את סדר העבודה. על פי תוספות ישנים].⁽¹⁴⁾

עצמה מעכבת? עיין מה שתירצו. והעתקנו את עיקר דבריהם בפנים בסוגריים. ועיין תוספות הרא"ש. ושיח יצחק על הגמרא ד"ה ומדסדרא לא מעכבא.

15. בסדר העבודה קודם כילה להזות את דם השעיר בהיכל, ואחר כך נתן את דם הפר והשעיר על מזבח הפנימי שבהיכל. כמבואר לעיל הערה 9 אותיות י, יא.

16. הגמרא כאן הבינה כי האמור בברייתא "במתנות שבפנים" מתייחס רק לרישא [הקדים

ויש לבאר על פי לשון החזון איש [אורח חיים קכו ב] שעל ידי שמתנות הפר נפסלות, ממילא נמצאה עבודת פנים של השעיר כסדרה, היות ואין מתנות הפר שבהיכל נחשבות עבודה כלל.

14. מתן דמים שבהיכל לדעת רבי יהודה, אף על פי שאין סדרן מעכב, מכל מקום רבי יהודה מודה שהמתנות עצמן מעכבות [משום שנאמר "וכלה מכפר את הקדש" כדלהלן ס א.

והקשו תוספות ישנים: אם כך, מדוע הגמרא כאן אומרת שאם הסדר מעכב, גם העבודה

שהיא מדברת במתנות שבפנים! ואם כן איך אפשר לפרש את הברייתא במתנות שבחוץ?! (17)

ומכח קושיא זו הגמרא חוזרת בה, ומסיקה שמוכרחים להעמיד את דברי הברייתא בהקדים את מתנות הפר בפנים לפני ההגדרה, וכמו שהסברנו לעיל [בקושית הגמרא].

ואם כן, חזרה הקושיא על רבי ינאי לפי הלשון השניה, שלדבריו אפילו רבי יהודה מודה שהגדרה מעכבת. ואם כן גם כשמשנה בסידרה יעכב!

ועל זה מתרצינן: **אלא, הא מני** — מי שנה ברייתא זו?

רבי שמעון היא, דאמר לעיל בברייתא הגרלה לא מעכבא.

ואיבעית אימא תירוצך אחר:

לעולם רבי יהודה היא, ולא רבי שמעון.

אלא שהקשינו לעיל על הלשון השניה, בדעת רבי ינאי, שלדבריו אפילו רבי יהודה מודה שההגדרה מעכבת, ואם כן ראוי שגם סידרה יעכב, ואילו בברייתא שנינו שסדר ההגדרה לא מעכב!

על זה מתרצינן: **ונהי דבסדרא לא מעכבא**, אמנם בברייתא למדנו שסדר ההגדרה לא מעכב [ואם עשה את מתנות הפר שבפנים לפני לא עיכב], אבל עדיין אפשר לומר שהגדרה מיהא מעכבא — שההגדרה עצמה מעכבת, מפני ששנה בה הכתוב פעמיים [“אשר עלה” “אשר עלה”], מכאן שעליית הגורל מעכבת כדלעיל].

והגמרא עכשיו חוזרת בה ממה שנקטנו לעיל שאם ההגדרה מעכבת בהכרח שגם סידרה יעכב, אלא אין לתלות זה בזה. ולעולם ההגדרה מעכבת, ואף על פי כן סידרה אינו מעכב. (18).

למדנו בברייתא לעיל: “מצוה להגדיל ולהתודות. לא הגדיל ולא התודה, כשר. רבי

שיישב לפי זה את קושיות תוספות ישנים בסוגיא. ועיין בגליונות החזון איש].

18. לכאורה, כיון שההגדרה עצמה מעכבת הרי היא ככל עבודה אחרת. ומאחר שהגמרא כאן אומרת שההגדרה אינה מעכבת את סדר העבודה אף על פי שגורם לשינוי הסדר של מתנות הדם שבפנים [מפני שהיא עצמה אינה עבודה שבפנים], אם כן, גם אם הקדים את מתנות דם הפר שבהיכל לפני מתנות השעיר בקדש הקדשים, אין הסדר מעכב [מפני שמתנות דם הפר עצמן לא היו בפנים], וזה שלא כדברי הגמרא לעיל.

וכתבו תוספות ישנים שכאן הגמרא חוזרת בה

את עבודות השעיר לעבודות הפר]. אך מיד הגמרא חדשה שמשמע שמתנות שבפנים מתייחס גם לסיפא. שיח יצחק ד”ה לא דאקדים.

17. מכאן משמע שהעבודות שבהיכל נחשבות עבודות שבחוץ. וכדעת רש”י [לט ב ד”ה אליבא דרבי יהודה]. אבל הרמב”ם כתב שעבודות שבהיכל הרי הם כעבודות פנים [עיין לעיל לט ב הערה 19 אות ב].

[ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב”ם שכתב כי לדעת הרמב”ם ההזאות שעל הפרוכת נחשבות עבודת פנים. ושעל מזבח הפנימי נחשבות עבודות חוץ. כלומר, מלפנים ממזבח הפנימי והלאה נחשב עבודת פנים. עיין שם

שמעון אומר: אם לא הגריל כשר, אבל אם לא התודה פסול".

ועתה הגמרא מבארת את מחלוקת חכמים ורבי שמעון בענין הירודי: (19)

ואזדו לטעמייהו — חכמים ורבי שמעון שבכרייתא דלעיל, הולכים לשיטתם כפי שנלמד בכרייתא הבאה:

ב-ב דתניא: נאמר [בויקרא טז י]: "והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו". הכתוב הדגיש — יעמד "חיי". ללמד, שאם השעיר מת לפני שהספיק לכפר, צריך להביא שעיר אחר מקומו. (1)

ונחלקו תנאים בכרייתא, מהי הכפרה המוזכרת בפסוק:

עד מתי יהיה השעיר המשתלח לעזאזל זקוק לעמוד חי?

עד שעת מתן דמו של חבירו — עד שיתנו את דם השעיר לה' בכל המתנות שנאמרו בו. מפני שהכפרה המוזכרת בפסוק היא מתן דמים [כדלהלן] (2) — דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: "לכפר עליו" — בכפרת דברים, בוידוי הנאמר על השעיר המשתלח עצמו הכתוב מדבר.

ומבארת הגמרא: במאי קמיפלגי, במה

1. אי אפשר לפרש שהכתוב בא ללמדנו שלא ישלח את השעיר לעזאזל עד אחרי מתן דמים של הפר ושעיר החטאת [כפי סדר הפסוקים שלאחריו]. מפני שאם זו כוונת הכתוב, היה יכול לומר: "יעמד לפני ה'". ולמה הוסיף "חיי"? ובעל כרחך בא ללמדנו שאם מת יביא אחר. [רש"י].

והקשה שיח יצחק שמפסוק זה למדנו לקמן [סו, ב] שאם דחפו מגובה הר עזאזל ולא מת, ירד אחריו וימתהו. [כלומר, שהשעיר יהיה חי עד אחרי הירודיים ואחר כך צריך להמיתו] עיין שם.

2. אבל אחרי מתן דמים אין צריך שיהיה השעיר חי [לדעת רבי יהודה]. והירודי היה אחר שגמר את מתן הדמים. כמבואר מסדר המקראות שאחרי שהתורה הביאה את סדר כל ההזאות נאמר [ויקרא טז, כ]: "וכלה מכפר את הקדש" וגו'. ונאמר [בפסוק כא]: "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה" וגו'. ומכאן שאין הירודי מעכב. שהרי גם אם

מדבריה לעיל [והגמרא יכלה לתרץ בהקדים מתנות הפר שבהיכל, אך היא העדיפה להמשיך ולדבר בהגדרה שבה דיברנו עד עתה].

ובתירוץ שני כתבו, שיש לחלק בין הקדים ומתנות הפר שבפנים להגדרה. לבין הקדים את מתן דם הפר שבהיכל למתנות השעיר בפנים:

מפני שכאשר הקדים את מתנות הפר בהיכל למתנות השעיר בפנים, גרם הפסק בסדר ההזאות שבפנים [שהפסיק בין הזאת דם הפר להזאת דם השעיר ששניהם בפנים]. מה שאין כן בהקדים את הזאת דם הפר בפנים לפני ההגדרה, אין הוא מפסיק בין העבודות שבפנים, ואין זה נקרא שינוי בסדר העבודות שבפנים. וכן כתוב בתוספות הרא"ש. ועיין ריטב"א.

19. כך פירש רש"י. וכתב שדברי הגמרא כאן שייכים לעיל אחרי הסבר הגמרא בכרייתא שהביאה את מחלוקת חכמים ורבי שמעון. וכן גרס הב"ח (אות א) על פי דברי רש"י. ותוספות ד"ה ואזדו מיישבים את הגירסא שלפנינו ומבארים את הגמרא בדרך אחרת. וכן גירסת ר"ח ורבנו אליקים.